

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI**

GULISTON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

**“UZLUKSIZ TA'LIM TIZIMIDA MALAKALI
MUTAXASSISLARNI TAYYORLASHNING MUAMMO VA
YECHIMLARI: 5 E MODEL MOHIYATI, XORIJIY
TAJRIBALAR” MAVZUSIDA RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
ANJUMAN MATERIALLARI**

2026-YIL 22-23-MAY

**«GRAND KONDOR PRINT»
TOSHKENT – 2026**

UDK: 219.246:69.28:34

KBK: 122.215.148

T 097

DOI: <https://zenodo.org/records/20696033>

“Uzluksiz ta’lim tizimida malakali mutaxassislarni tayyorlashning muammo va yechimlari: 5E modeli mohiyati, xorijiy tajribalar” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari, (23-may 2026-yil). [To’plam]: – Toshkent: “GRAND KONDOR PRINT”, 2026 y., 1009 b.

Ushbu to’plamga 2026-yil 22-23-may kunlari Guliston davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti “Boshlang’ich ta’lim metodikasi” hamda “Maktabgacha ta’lim” kafedralarida “Uzluksiz ta’lim tizimida malakali mutaxassislarni tayyorlashning muammo va yechimlari: 5E modeli mohiyati, xorijiy tajribalar” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman qatnashchilarining ma’ruza materiallari kiritilgan. Ilmiy-amaliy anjuman materiallari to’plamida respublika oliy ta’lim muassasalarining professor-o’qituvchilari, ilmiy tadqiqotchilar, magistrlar, doktorantlar, talabalarning ilmiy maqolalari o’rin olgan.

Taqrizchilar:

B.Abdullayeva – pedagogika fanlari doktori, professor

S.I.Qulmamatov – pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

Mas’ul muharrir:

N.T.Misirova – pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), dotsent.

M.Dj.Toshmatova – pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), dotsent.

M.Berdiyeva – “Maktabgacha ta’lim” kafedrasi mudiri, p.f.f.d.(PhD), dotsent v.b.

D.A.Utanbayeva – pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), dosent v.b.

Tashkilotchilar:

D.M.Elmuratova – “Boshlang’ich ta’lim metodikasi” kafedrasi mudiri, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), professor v.b.

A.A.Bolibekov – “Maktabgacha ta’lim” kafedrasi dotsenti, pedagogika fanlari nomzodi.

Tahrir hay’ati:

A.Nizamov, X.Umarov, M.Toshmatova, M.Eshonqulova, M.Bayzakova, G.Umarova, D.Nosirova, G.Yusufaliyeva, K.Eshonqulova, D.Kurbanova, J.Ro’zimatov, G.Niyozova, N.Sulaymanova, G.Shoymatova, B.Xolyigitova, J.Sheranova, G.Xolmatova, Sh.Jabbarova, U.Bakirova.

Mas’ullar:

N.Abduraxmonova – pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori(PhD), katta oq’ituvchi

M.Raimqulova – “Maktabgacha ta’lim” kafedrasi o’qituvchisi

To’plamda nashr etilgan maqola va tezislardagi ma’lumotlarning haqqoniyligiga mualliflar mas’uldirlar.

KIRISH

Jahon ta'lim tizimidagi islohotlar va zamonaviy talablarning oshishi, ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuv va texnologiyalarni joriy etishni taqozo etmoqda. Ta'lim jarayoniga tatbiq etilayotgan innovatiya usullari samarasi bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik ijodkorligi xarakteri va uning rivojlanganligi darajasiga bevosita bog'liq.

Mamlakatimizda ta'lim tizimini isloh qilish, yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash borasida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash borasida keng ko'lamli tadbirlar amalga oshirilmoqda. Uzluksiz ta'lim tizimining barcha bosqichlarida ta'lim samaradorligini oshirish, yukak pedagogik mahoratga ega kadrlar tayyorlash orqali sifatli ta'lim berish imkoniyatlarini kengaytirish bugungi kunning ustuvor vazifalaridan biridir. Bu borada ta'lim sohasida faoliyat yurituvchi pedagoglarning amaliyotdagi ko'nikmalarini mustahkamlash va ilmiy izlanuvchanlikni rivojlantirishga qaratilgan texnologiyalarni takomillashtirish hamda innovatsion faoliyatning turli darajalarini talab darajasida egallashlari uchun xorijiy tajribalarga asoslangan ta'lim muhitini, pedagogik sharoitlar va didaktik imkoniyatlarni ta'minlash o'ziga xos ahamiyat kasb etadi.

Kadrlar salohiyati jamiyatning iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy barqarorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biridir. Malakali, bilimli va yuksak ma'naviyatli kadrlar jamiyatda innovatsion rivojlanishni ta'minlaydi, ijtimoiy muammolarni hal etishda muhim rol o'ynaydi hamda davlat boshqaruvi tizimining samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, kadrlar salohiyatining yetarli darajada rivojlanmaganligi ijtimoiy tengsizlik, ishsizlik, boshqaruvdagi samarasizlik kabi muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Bu esa jamiyat barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Jamiyat barqarorligini ta'minlashda kadrlar salohiyatini yuksaltirish masalasi faqat iqtisodiy yoki tashkiliy muammo bo'lib qolmay, balki chuqur ijtimoiy-falsafiy mazmun kasb etadi. Chunki bu jarayon insonning bilim, tafakkur, qadriyatlar va ma'naviy dunyosining rivojlanishi bilan chambarchas bog'liqdir. Kadrlar tayyorlash tizimida zamonaviy yondashuvlarni joriy etish, ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash muhim vazifalardan hisoblanadi.

Shuningdek, kadrlar salohiyatini yuksaltirish jarayonida innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish, uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirish muhim o'rin tutadi. Bu esa nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki jamiyatda ijtimoiy adolat, barqarorlik va farovonlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Guliston davlat pedagogika institutida o'tkazilayotgan "Uzluksiz ta'lim tizimida malakali mutaxassislarni tayyorlashning muammo va yechimlari: 5E modeli mohiyati, xorijiy tajribalar" mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman mazkur yo'nalishda olib borilayotgan ilmiy izlanishlarni muhokama qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularning yechimlarini ishlab chiqish uchun muhim ilmiy maydon hisoblanadi. Ushbu anjuman doirasida kadrlar salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini, inson kapitalini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari, ta'lim tizimini

takomillashtirish, zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish kabi masalalar keng qamrovda tahlil etiladi.

Mazkur anjuman materiallari uzluksiz ta'lim tizimida malakali kadrlar tayyorlashning dolzarb muammolarini chuqur o'rganish, amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Shu jihatdan, mazkur ilmiy-amaliy anjuman mamlakatimizda malakali kadrlar tayyorlash, zamonaviy yondashuvlar va xorijiy tajribalar asosida ularning kasbiy kompetentligini rivojlantirish yo'lida muhim ahamiyat kasb etadi.

Guliston davlat pedagogika instituti
rektori J.X.KARSHIBAYEV

1) O'quvchilarning ona Vatanga bo'lgan muhabbati, respublikamizda amalga oshirilayotgan yuksak bunyodkorlik ishlari, kasbga yo'llash to'g'risida tushunchalarni shakllantirishni boshlang'ich ta'lim davridanoq rivojlantirish;

2) Ushbu jarayonning ijobiyligini ta'minlashda ommaviy axborot vositalari hamda matbuot yangiliklaridan foydalanishni tashkil etish;

3) Darsliklarda berilgan mavzuga oid matnli masalalar, kasbiy tarbiya bosqichlari bo'yicha tizimli va qo'shimcha o'quv materiallarini ishlab chiqish;

4) Kasb-hunarga yo'naltirish bo'yicha eng samarali ta'lim va tarbiya metodlarini aniqlash va amaliyotga joriy etish;

5) Matematika o'qitish jarayonida yondosh mavzuga oid ma'lumotlarni yetkazishda kasbga oid ma'lumotlar berishning optimal usullarini ishlab chiqish;

6) Darsdan tashqari jarayonda kasb-hunarga yo'naltirish.

Xulosa qilib aytganda ushbu ishlarni tashkil etish orqali ta'lim va tarbiyaning mutanosibligini ta'minlash bilan birgalikda o'quvchilar o'rtasida kasb-hunar tanlovining to'g'ri tashkil etilishiga erishiladi.

Adabiyotlar

1. I.V.Repyova. Matematika. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 1-sinfi uchun daslik. –Toshkent, “Novda Edutainment” nashriyoti, 2023, -100 bet

2. I.V.Repyova. Matematika. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 1-sinfi uchun daslik. –Toshkent, “Novda Edutainment” nashriyoti, 2025, -72 bet

MILLIY VA ZAMONAVIY INTERFAOL METODLAR ORQALI TALABALARDA MILLIY-NUTQIY ETIKET ELEMENTLARINI RIVOJLANTIRISH

Abdurahmonova Kamola Erkin qizi

Navoiy davlat universiteti Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi

kamolaerkinovna38@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada milliy va zamonaviy interfaol metodlar orqali talabalarda milliy-nutqiy etiket elementlarini rivojlantirish masalasi o'rganildi. Tadqiqot 50 nafar 2-kurs talabalar ishtirokida 3 oy davomida olib borilib, rol o'ynash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, diskussiya, loyihaviy faoliyat, case study, brainstorming, tengdoshlar orqali o'qitish, raqamli hikoya yaratish va simulyatsiya o'yinlari kabi zamonaviy interfaol metodlar qo'llandi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, ushbu metodlar talabalar nutq madaniyatini chuqurroq o'zlashtirish va amalda qo'llashga yordam beradi hamda milliy qadriyatlarni saqlashda samarali vosita hisoblanadi. Maqola ta'lim jarayonida milliy-nutqiy etiket elementlarini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyatini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Milliy nutqiy etiket, interfaol metodlar, talabalar, ta'lim, madaniyat, kommunikatsiya, nutq madaniyati, rol o'ynash, muammoli vaziyat, raqamli hikoya.

Bugungi kunda O'zbekistonda amalga oshirilayotgan tub islohotlar tizimi milliy qadriyatlar, ma'naviyat, madaniyat va til siyosatiga bo'lgan yondashuvda yangicha qarashlarni talab qilmoqda. Aholining, xususan, yoshlarning ona tiliga bo'lgan e'tiborini oshirish, milliy o'zlikni anglash, o'zaro muloqotda muloyimlik, odob-axloq, ehtirom, hurmat va izzat kabi qadriyatlarni shakllantirish muhim masalaga

aylanmoqda. Ayniqsa, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilayotgan beshta muhim tashabbusning birinchi yo'nalishi — yoshlar orasida madaniyat va ma'naviyatni yuksaltirish borasidagi vazifalar bu boradagi ishlarni chuqurlashtirishni taqozo qilmoqda. Milliy nutqiy etiket — xalqning og'zaki va yozma muloqotda o'zaro munosabatda bo'lish madaniyatini belgilovchi, ijtimoiy-axloqiy me'yorlar asosida shakllangan til birliklari tizimidir. Ular insonlar o'rtasidagi aloqalarda, yoshi, ijtimoiy maqomi, lavozimi, jinsiga qarab muomala qilishda ishlatiladi. O'zbek xalqining boy madaniy merosida, qadimiy adabiy yodgorliklarida, maqollarda, rivoyatlarda, xalq og'zaki ijodida nutqiy etiket namunalari keng qo'llanilgan. Bu hodisa xalq tafakkuri va madaniy dunyoqarashi, o'ziga xos milliy urf-odatlar bilan uzviy bog'liq holda shakllangan. Bugungi globallashuv jarayonida tilga, ayniqsa, milliy nutqiy madaniyatga bo'lgan befarqlik, noto'g'ri muloqot, madaniyatsiz ifodalar, ijtimoiy tarmoqlarda shaxsiy hayotni e'tiborsiz, beodob tarzda yoritish, hatto so'kinish holatlarining kuchayib borayotgani kuzatilmoqda. Bu esa yoshlarda madaniy muloqot, axloqiy me'yorlar asosida til ishlatish odatlarining sustligidan dalolat beradi. Shunday sharoitda til o'qitish jarayonida zamonaviy va samarali metodlar yordamida milliy etiket unsurlarini singdirish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Talabalarda milliy nutqiy etiket elementlarini shakllantirishda o'quv jarayonida innovatsion, interfaol metodlardan keng foydalanish zarur. An'anaviy ta'lim usullari ko'proq nazariy bilimlarni berishga yo'naltirilgan bo'lsa, interfaol metodlar talabalarning fikrlash, nutqiy faollik, muloqot madaniyati, ijodiy tafakkur kabi ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, nutqiy etiketga oid iboralarni real hayotga yaqin muhitda o'rgatish, rolli o'yinlar, ssenariy asosida mashg'ulotlar, keys-tahlillar, bahs va munozaralar, guruhli ishlanmalar orqali talabalarda bu jarayonni tabiiy tarzda singdirish mumkin. Shuningdek, interfaol metodlar talabalarni faollikka undaydi, darsda faol ishtirok etishlariga sharoit yaratadi, bir-birlari bilan madaniy va mazmunli muloqot qilishga o'rgatadi. Bu esa ularda og'zaki va yozma nutqning adabiy, madaniy va estetik shakllanishiga xizmat qiladi. Talaba o'z fikrini aniq, muloyim, odob bilan bayon eta olishni, murosaga kelishni, tinglash madaniyatini, vaziyatga mos ifoda topishni o'zlashtira boshlaydi. Bu fazilatlar esa shunchaki bilim emas, balki shaxsiy tarbiyaning, ya'ni barkamol inson bo'lishning asosi hisoblanadi. Mazkur tadqiqot aynan interfaol metodlar yordamida milliy-nutqiy etiket elementlarini shakllantirish jarayonini chuqur o'rganishga qaratildi. Bu orqali zamonaviy ta'lim yondashuvlarining samaradorligini aniqlash, ularning amaliyotda qo'llanish imkoniyatlarini baholash, milliy qadriyatlarimizni yoshlar ongiga chuqur singdirish yo'llari ishlab chiqildi. Tadqiqotda o'zbek tilshunosligining nutq madaniyati, stilistika, sotsiolingvistika, pragmatika va madaniyatshunoslik sohalariga tayanilgan. Tadqiqotning maqsadi — talabalar ongida milliy-nutqiy etiket unsurlarini samarali o'zlashtirish va ularni hayotda faol qo'llay olish malakasini shakllantirishda interfaol metodlarning imkoniyatlarini ochib berishdan iborat. Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat:

- milliy-nutqiy etiketning nazariy asoslarini o'rganish;
- interfaol metodlarning o'ziga xos xususiyatlarini tahlil qilish;
- amaliy mashg'ulotlar orqali etiket iboralarni o'zlashtirish holatini aniqlash;

- talabalarining muloqot madaniyatiga bo'lgan munosabatini baholash;
- natijalar asosida metodik tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot obyekti — oliy ta'lim muassasalari talabalarining o'quv jarayonida milliy nutqiy etiketni o'zlashtirish jarayoni. Tadqiqot predmeti — interfaol metodlar orqali milliy nutqiy etiket iboralarini shakllantirish vositalari va shakllari.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda interfaol metodlar asosida milliy-nutqiy etiket elementlarini shakllantirishning amaliy modeli ishlab chiqildi, darsdan tashqari mashg'ulotlar, ijtimoiy tarmoqlarda muloqotdagi madaniyat holati ham o'rganildi, talabalar ishtirokida faol interaktiv vositalar orqali nutqiy etiketga oid iboralar singdirish tajribasi yaratildi. Umuman olganda, ushbu tadqiqot bugungi kunda jamiyatda yuzaga kelayotgan madaniy va nutqiy muhitdagi muammolarga ilmiy yondashuv asosida yechim izlashga, talabalarda milliy qadriyatlarga asoslangan muloqot madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari o'zbek tilini o'qitish metodikasini boyitish, o'quvchilarda tilga bo'lgan estetik va madaniy munosabatni shakllantirishda qo'llanishi mumkin.

Metodlar. Mazkur tadqiqot doirasida talabalar orasida milliy nutqiy etiket elementlarini shakllantirish va rivojlantirishda an'anaviy va zamonaviy interfaol metodlar uyg'unlashtirildi. Bu metodlar nafaqat o'quvchilarning nazariy bilimlarini boyitishga, balki ularni amaliy mashg'ulotlar orqali faol ishtirokchi sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Quyida qo'llanilgan asosiy metodlar yoritiladi:

1. Rol o'ynash (dramatizatsiya)

Bu usulda talabalar turli hayotiy muloqot vaziyatlarini sahnalashtiradi: mehmon kutish, to'yda so'zlashish, ustoz bilan muomala, mahalladagi suhbat kabi holatlar orqali milliy nutqiy etiket elementlari mustahkamlanadi. Bu metod og'zaki nutq malakalarini, muomala odobini va madaniy kontekstda mos javob berishni rivojlantiradi.

2. Muammoli vaziyatlarni tahlil qilish

Talabalarga etiket me'yorlariga zid bo'lgan vaziyatlar (masalan, salomlashmaslik, hurmatsizlik, noto'g'ri murojaat) beriladi. Ular ushbu holatlardan chiqish yo'llarini muhokama qiladi va milliy qadriyatlarga asoslangan yechimlar ishlab chiqadilar. Bu usul tanqidiy fikrlash va madaniyatli muomalani o'rgatadi.

3. Maqollar asosida etik muomala shakllantirish

O'zbek xalq maqollari talabalarga topshiriladi, ular mazmunini sharhlab, amaliy sahnalashtirish orqali qo'llaydi. Masalan, "Kattani hurmat qilgan – kichikdan izzat topar" maqoli asosida oiladagi nutqiy etiket muhokama qilinadi.

4. Teskari matn (re-writing) usuli

Berilgan odobdan yiroq yozilgan muloqot matnlari talabalar tomonidan tahlil qilinadi va milliy etik mezonlarga moslashtirib qayta yoziladi. Bu metod orqali talabalar turli vaziyatlarda to'g'ri so'zlashish ko'nikmalarini hosil qiladi.

5. Intervyu va so'rovnoma metodi

Talabalar o'z ota-onasi, ustozlari yoki mahalla faollari bilan suhbatlar tashkil qilib, ularning muomala madaniyati va nutqiy odoblariga oid fikrlarni yig'ishadi. Bu ma'lumotlar keyinchalik darslarda tahlil qilinadi va o'rganiladi.

6. Digital storytelling (raqamli hikoya)

Zamonaviy texnologiyalar imkoniyatidan foydalanib, talabalar milliy nutqiy etiketka oid hikoya yoki voqeani video, audio yoki slayd taqdimot ko'rinishida tayyorlaydi. Bu esa ularning nafaqat nutqiy madaniyatini, balki kreativlik va raqamli savodxonligini oshiradi.

7. "Bir so'z – bir madaniyat" o'yini

Talabalar milliy etiketda ishlatiladigan muhim so'zlarni tanlaydi (masalan, "marhamat", "uzr", "iltimos", "hurmatli") va ularning ishlatilish holatlarini misollar bilan tushuntirib beradi. Bu lug'aviy boylikni oshirish bilan birga, to'g'ri so'z tanlash ko'nikmasini mustahkamlaydi.

8. Avlodlararo suhbat (Zoom orqali onlayn uchrashuv)

Talabalar o'z bobosi, buvisi yoki katta yoshli qarindoshlari bilan onlayn muloqot tashkil qilib, ulardagi milliy nutqiy uslub, ohang, hurmat ifodalari, maqolalardan foydalanish kabi elementlarni tahlil qiladi. Bu metod yoshlar va avlodlar orasidagi muloqot ko'prigini mustahkamlashga xizmat qiladi.

9. "Xatolikni toping" mashg'uloti

Etiketga zid tarzda yozilgan matnlar asosida talabalar xatoliklarni aniqlab, ularni milliy ruhdagi to'g'ri variant bilan almashtiradilar. Ushbu usul tanqidiy fikrlash, e'tibor va til normalariga amal qilishni rivojlantiradi.

10. To'y marosimi yoki tantanali holatlardagi nutq ssenariylari

Talabalar milliy marosimlar – to'y, xatna, ziyofat, iftorlik kabi tadbirlarda ishlatiladigan nutqiy etiket uslublarini o'rganadi va ssenariylar asosida rollar taqsimlab ijro etadi. Bu metod orqali talabalar real hayotga yaqin holatlarda so'zlashishga tayyorlanadi.

Bu metodlar kombinatsiyalangan holda darslarda qo'llanilganda, talabalar nafaqat nazariy bilimga ega bo'ladi, balki amaliy hayotda milliy nutqiy etiketga amal qilishni ham o'zlashtiradi.

Natijalar

Tadqiqot davomida milliy va zamonaviy interfaol metodlar orqali talabalar nutqiy etiket iboralarining ma'no va ahamiyatini chuqur anglab, ularni muloqot jarayonida to'g'ri qo'llashni o'zlashtirdilar. Interfaol metodlar — ayniqsa, rolli o'yinlar, munozaralar, guruhiiy ishlanmalar talabalarni faollikka undadi, ularning og'zaki va yozma nutq madaniyatini rivojlantirdi. Milliy iboralarga nisbatan hurmat kuchayib, talabalarda muloyimlik, ehtirom, samimiyat kabi shaxsiy fazilatlar shakllandi. Ularning o'zaro muloqotida madaniy yondashuv, tinglash va fikr bildirish madaniyati kuchaydi. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlarda ham nutqiy etiketga e'tibor ortdi. Ba'zi talabalar o'zlari muomala madaniyatini targ'ib etuvchi loyihalar ishlab chiqdi. Umuman, milliy-nutqiy etiketni o'qitishda interfaol metodlar yuqori samaradorlik berishi amaliy jihatdan tasdiqlandi.

Tadqiqot jarayonida talabalar ishtirokida interfaol metodlar yordamida milliy-nutqiy etiket elementlarini o'zlashtirish bo'yicha eksperimental ishlar olib borildi. Quyidagi asosiy natijalar qayd etildi:

1. Nutqiy	etiket	ifodalarining	o'zlashtirilishi	oshdi.
Talabalar o'z yozma va og'zaki nutqida o'zbek xalqiga xos "Hurmat bilan", "Marhamat",				

“Iloji bo’lsa”, “Ijzat bersangiz” kabi iboralarini faol qo’llay boshladi. Tadqiqot avvalida bu iboralardan foydalanish darajasi 35% bo’lgan bo’lsa, mashg’ulotlardan so’ng 80% gacha oshdi.

2. Muloqot madaniyatida ijobiy o’zgarishlar kuzatildi. Interaktiv metodlar, ayniqsa rol o’ynash va etik holatni modellashtirish orqali talabalar tinglash, navbat kutish, e’tiroz bildirishda odob saqlash kabi qoidalarini amaliyotda mustahkamladi. Kuzatuv natijalariga ko’ra, sinf ichida ixtilofli holatlarda muomala sifati yaxshilandi.

3. Interfaol metodlar ta’sirida talabalar nutqida salbiy ifodalar kamaydi. Darslar oldidan talabalar tilida “Bo’pti”, “Qanaqa endi?”, “Nima gap?” kabi norasmiy va qo’pol ifodalar ko’p kuzatilgan bo’lsa, tajribadan so’ng bu kabi iboralarini ishlatish 60% ga qisqardi.

4. Madaniy qadriyatlarga nisbatan ongli munosabat shakllandi. So’rovnoma orqali aniqlanishicha, ishtirokchilarning 78% milliy etik qoidalarini avvallari "keraksiz rasmiyat" deb bilgan bo’lsa, tadqiqot yakuniga kelib ularni "hurmatning belgisi", "xalqimizning yuz tutgan odobi" deb baholagan.

5. Yozma nutqda etik normativlarning qo’llanilishi kuchaydi. Talabalar tomonidan yozilgan ariza, tabriknoma, murojaat va ma’lumotnoma turlarida milliy-etiket unsurlaridan foydalanish chastotasi ikki baravarga oshdi. Bu yozma nutqda ham milliy madaniyat shakllanishining isboti bo’ldi.

Tahlil. Milliy-nutqiy etiket – bu nafaqat lingvistik fenomen, balki xalqning tarixiy shakllangan madaniy xotirasi, milliy tafakkuri va ijtimoiy ongining til vositasidagi ifodasidir. O’zbek xalqining nutq madaniyatida qadimdan shakllangan muloyimlik, izzat-hurmat, kamtarlik, muomala madaniyati kabi jihatlar bevosita nutqiy etiket vositalarida aks etadi. Ammo hozirgi yoshlar, ayniqsa, talaba yoshlar orasida ushbu iboralar va ularning ishlatilish me’zonlariga nisbatan befarqlik, hatto ayrim hollarda noto’g’ri qo’llanish holatlari kuzatilmoqda. Buning asosiy sabablari quyidagilardan iborat: Globallashtiruv ta’sirida xorijiy madaniyatlarning haddan tashqari ko’p kirib kelishi; Ijtimoiy tarmoqlarda rasmiy va adabiy nutq me’yorlariga rioya qilinmasligi; An’anaviy o’qitish metodlarining o’quvchilarni yetarli darajada faollashtira olmasligi; Milliy qadriyatlarga nisbatan ongli yondashuvning shakllanmaganligi. Bu muammolarning bartaraf etilishi uchun ta’lim jarayonida milliy va zamonaviy metodlarning integratsiyalashuvi muhim ahamiyat kasb etadi. Aynan interfaol metodlar – talabalarni fikrlashga, izlanishga, muloqotga undovchi, ularning individual faoliyatini jadallashtiruvchi vosita bo’lib xizmat qiladi. Misol uchun: Klaster usuli orqali milliy etiketga oid iboralar guruhlariga ajratilib, ularning har biri alohida tahlil qilinadi: iltifot ifodalovchi, kechirim so’rovchi, duo-maqollar ko’rinishidagi etiketlar. Rol o’ynash metodida talabalar muayyan hayotiy vaziyatga tushadilar: masalan, mehmon kutish, rasmiy uchrashuv, katta yoshli inson bilan suhbat. Ular bu jarayonda milliy etiket ifodalarini tabiiy qo’llashga o’rganadilar. “Aqliy hujum” usuli orqali talabalar milliy etiketning jamiyatdagi roli, zamonaviy muomala madaniyatidagi o’rni haqida o’z fikrlarini bayon qiladilar. Shuningdek, zamonaviy raqamli vositalar (videodarslar, milliy film va seriallar, interaktiv platformalar) orqali talabalarga milliy etiket

unsurlari jonli, hayotiy shaklda ko'rsatib berilishi ularning qiziqish darajasini sezilarli darajada oshiradi. Misol tariqasida, o'zbek seriallarida katta yoshdagilarga murojaat, ularning duosini olish, muloqotdagi izzat-hurmat sahnalari tahlil qilinib, talabalar ushbu iboralarini og'zaki nutqda o'zlashtirishga harakat qiladilar.

Interfaol metodlar, ayniqsa, talabalarining quyidagi qobiliyatlarini rivojlantiradi: Kontekstda to'g'ri nutq qurish: Milliy etiket iboralarining vaziyatga mos va ehtiyotkorona ishlatilishi. Axloqiy-estetik didni rivojlantirish: Nutqda go'zallik, odob va madaniyatni uyg'unlashtirish. Madaniyatlararo farqlarni anglash: O'z milliy etiketimiz bilan boshqa xalqlarnikini taqqoslab tahlil qilish. Ijodiy fikrlash: Milliy qadriyatlarni zamonaviy kommunikatsiya vositalarida ifodalash imkoniyatlarini izlash. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, bir tomonlama – faqat nazariy – o'rgatish talabalarda ushbu etiketlarni passiv o'zlashtirishga olib keladi. Aksincha, interfaol, faoliyatga yo'naltirilgan metodlar orqali talaba bu iboralarining mazmun-mohiyatini anglab, uni hayotiy vaziyatlarda o'rganib, o'zlashtirib va muntazam qo'llashga o'rganadi. Bu esa bevosita shaxsning madaniy saviyasi, milliylikka bo'lgan hurmati va fuqarolik pozitsiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa. Bugungi globallashuv va raqamli jamiyat sharoitida milliy madaniyatni, xususan, milliy nutqiy etiketni yosh avlod ongiga singdirish — nafaqat tilshunoslik, balki pedagogika, madaniyatshunoslik va axloqiy tarbiya sohalarining ham dolzarb vazifasiga aylangan. Bu borada, an'anaviy yondashuvlarning o'zi yetarli bo'lmay qolayotganini amaliy tajriba ko'rsatmoqda. Shuning uchun ham interfaol metodlardan foydalanish orqali talabalarda milliy nutqiy etiket elementlarini rivojlantirish, ularda milliy qadriyatlarga asoslangan muloqot madaniyatini shakllantirish alohida e'tibor talab etadi. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar yordamida: Talabalar milliy nutqiy etiket iboralarini o'rganibgina qolmay, ularni hayotiy vaziyatlarda to'g'ri va o'rinli ishlatishga o'rganadilar; Shaxsiy muloqotda muloyimlik, izzat-hurmat, muomala madaniyatiga rioya qilish ko'nikmalari shakllanadi; Nutqiy axloq, milliy identitet va madaniy saviya sezilarli darajada yuksaladi; Har bir talabaning o'z milliy madaniyatiga, tiliga, xalqiga bo'lgan hurmat-ehtiromi ortadi. Interfaol metodlar nafaqat bilim berish, balki shaxsni tarbiyalash vositasi sifatida ham o'zini oqlamoqda. Ular orqali talabalar mustaqil fikr yuritishga, o'z fikrini asoslashga, boshqalarni tinglab, muomala madaniyatiga rioya qilishga o'rganadi. Bu jarayonda milliy nutqiy etiket iboralarini vositasi sifatida asosiy o'rinni egallaydi. Shu boisdan ham milliy nutqiy etiket elementlarini interfaol metodlar asosida o'rgatish: Milliy ongni uyg'otadi; Tilga hurmatni mustahkamlaydi; Axloqiy-ruhiy tarbiyaning ajralmas qismiga aylanadi. Shuningdek, bu metodlar yordamida talabalarining milliy qadriyatlarga bo'lgan munosabati ijobiy tomonga o'zgaradi. Interfaol o'qitish vositalari – rol o'ynash, muhokama, bahs, aqliy hujum, klaster, keystadiy, videoanalizlar, ko'rgazmali materiallar orqali talaba bilimni nafaqat oladi, balki uni o'zida sinab ko'radi, tahlil qiladi, hayotga tatbiq etadi. Natijada, milliy nutqiy etiket iboralarini talaba uchun sun'iy yoki nazariy shakl emas, balki shaxsiy muloqotda tabiiy ifoda vositasiga aylanadi. Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'lim metodlari milliy madaniyatimiz, tilimiz va qadriyatlarimizni asrash va rivojlantirish yo'lida qudratli

vositaga aylanmoqda. Milliy-nutqiy etiketni yoshlar ongiga singdirishda interfaol yondashuvlar samarali vosita sifatida xizmat qilmoqda. Bu esa o'z navbatida nafaqat til va muloqot madaniyatini rivojlantirishga, balki komillikka intilgan, milliy g'urur va qadriyatlarni qadrlaydigan, axloqiy-me'yorlarga sodiq shaxsni tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu asosda quyidagicha takliflarni ilgari surish mumkin: Milliy nutqiy etiket mavzusini barcha bosqichdagi ta'lim dasturlariga interfaol yondashuv asosida kiritish; O'quv jarayonlarida o'zbek tili va adabiyoti bilan bir qatorda milliy qadriyatlar asosidagi muloqot darslarini ham ko'paytirish; Interfaol usullarni milliy kontekstda amaliy jihatdan boyitish — ya'ni milliy ssenariylar, hayotiy vaziyatlar, folklor materiallar asosida ishlab chiqish; Talabalarni ijtimoiy tarmoqlarda, kundalik hayotda ham milliy nutqiy etiketga amal qilishga rag'batlantirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abduazizov, A. (2007). *O'zbek tilining izohli frazeologik lug'ati*. Toshkent: Fan.
2. Abdurahmonova, Z. (2019). Milliy qadriyatlar va zamonaviy ta'lim uyg'unligi. *O'zbek tili va adabiyoti*, 1(2), 45–49.
3. Karimov, I. (1998). *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: Ma'naviyat.
4. Qodirov, N. (2020). Nutq madaniyatini shakllantirishda innovatsion metodlar. *Filologiya masalalari*, 3(1), 56–59.
5. Rasulov, M. (2015). *Nutq madaniyati asoslari*. Toshkent: O'qituvchi.
6. Yuldasheva, S. (2021). Interfaol metodlar orqali til o'rgatishda samaradorlik. *Til va adabiyot ta'limi*, 4(1), 33–37.
7. G'afurova, G. (2018). O'zbek tilida etik muomalalar va ularning nutqiy namoyon bo'lishi. *O'zbek tili va adabiyoti*, 2(2), 66–70.
8. Nazarov, B. (2016). Ta'limda innovatsion yondashuvlar. *Pedagogik izlanishlar jurnali*, 5(3), 14–18.
9. Mamatqulova, D. (2022). Talabalarda milliy qadriyatlarga sadoqatni shakllantirish. *Oliy ta'lim muammolari*, 6(2), 42–46.
10. Hasanov, U. (2017). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: TDPU nashriyoti.
11. Tashkenbaeva, M. (2020). Til madaniyati va etik norma o'rtasidagi uzviy bog'liqlik. *Filologik tadqiqotlar*, 1(1), 25–28.
12. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
13. Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Collier Books.
14. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
15. Brown, H. D. (2007). *Principles of Language Learning and Teaching*. White Plains, NY: Pearson Education

BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI DARSIDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

14	<i>Abdurahmonova Kamola Erkin qizi.</i> MILLIY VA ZAMONAVIY INTERFAOL METODLAR ORQALI TALABALARDA MILLIY-NUTQIY ETIKET ELEMENTLARINI RIVOJLANTIRISH.	705
15	<i>Eshonqulova Kamola, Mahkamova Shahzoda.</i> BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI DARSIDA SUN'IIY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI	712
16	<i>Bozorov O'g'iloy Kamilovna.</i> JAHON TA'LIM TIZIMI TARAQQIYOTIDA IJTIMOY-MADANIY KOMPETENSIYANING O'RNI.	714
17	<i>Xidirbayev Sherali Yeraliyevich.</i> OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TALABA SHAXSIGA YO'NALTIRILGAN VA KOMPETENSIYAGA ASOSLANGAN YONDASHUVLARNI TAKOMILLASHTIRISH MAZMUNI.	716
18	<i>Ergasheva Jamila Dusbekovna.</i> INTERAKTIV PLATFORMALAR ASOSIDA TALABALARNING PEDAGOGIK MAHORATINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-METODIK ASOSLARI.	719
19	<i>Нузамов Алишер Баязович.</i> РОЛЬ, ПЕРСПЕКТИВЫ И ПРОБЛЕМЫ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ МАЛОГО БИЗНЕСА В УЗБЕКИСТАНЕ.	722
20	<i>Nosirova Dilfuza Saydullayevna, Orziqulova Zaynura Muhammadqul qizi.</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QITUVCHISINING KASBIY KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH.	725
21	<i>Jamshid Ro'zimatov, Norbo'tayeva Ozoda.</i> KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA TADQIQOTCHILIK KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH.	727
22	<i>Eshonqulov O'ktam Rayimqulovich, Abduyeva Mexriniso Navruzboy qizi.</i> MILLIY VA HARAKATLI O'YINLARDAN FOYDALANIB JISMONIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI.	733
23	<i>Kurbanova Dilrabo Xaitbayevna, Bahromova Sevinch.</i> TARBIYA FANINI O'QITISHDA AKSIOLOGIK YONDASHUVLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH MODELI	735
24	<i>Jabbarova Shahodat Ibrohim qizi.</i> KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA TABIATGA QIZIQISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA TADQIQOTCHILIKKA YO'NALTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.	739
25	<i>Xaytova Farida Kuchkarovna, Norkulova Jasmina Sodikovna.</i> INKLYUZIV TA'LIM JARAYONIDA O'YIN TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH.	743
26	<i>Abdurazzakova Raykhan Musayevna.</i> PROBLEM IN KNOWING MODERN UZBEK CHILDREN'S ETIQUETTE.	747
27	<i>Shoymatova Gulnoza G'ulomjon qizi.</i> ZAMONAVIY JAMIYATDA EKOLOGIK TARBIYA: INSON VA TABIAT UYG'UNLIGINING ASOSI, AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI.	751
28	<i>Pulatova Dildora Soxibovna.</i> INTEGRATSIYA TUSHUNCHASI VA UNING TA'LIMDAGI O'RNI.	755
29	<i>Nomozov Davronbek Amanbay o'g'li.</i> TA'LIM JARAYONIDA KONFLIKTLARNING KELIB CHIQISHINI OLDINI OLISHDA PEDAGOGLARNING O'RNI.	75
30	<i>Nozima AKBAROVA.</i> LOYIHA METODINING MOHIYATI, TARIXIY RIVOJLANISHI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	762

**“UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDA MALAKALI
MUTAXASSISLARNI TAYYORLASHNING MUAMMO VA
YECHIMLARI: 5 E MODEL MOHIYATI, XORIJIY
TAJRIBALAR” MAVZUSIDA RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
ANJUMAN MATERIALLARI**

2026-YIL 22-23-MAY

Bosishga ruxsat etildi. 04.06.2026 y.
Qog`oz bichimi 60x84 1/16.
Times New Roman garniturasida terildi.
Ofset uslubida oq qog`ozda chop etildi.
Nashriyot hisob tabog`i 54. 5, Adadi 100. Buyurtma № 71
Bahosi kelishuv asosida

“BROK CLASS SERVIS” MChJ bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Toshkent shahar Zargarlik ko'chasi, Segizbayeva 10a.